

napad. No, dan kasnije dobija naređenje od srpske Vrhovne komande:

“Da sve trupe i materijal, koji već nije na putu ili u Sandovani di Medova opet vrati u Srbiju, zbog pritiska evropskih sila” a za Skadar mu je rečeno “da je to vojničko pitanje”.

On ipak 25. marta pravi most na r. Drinjači i popravlja put od Drinjače do Velikoga Bardanjolta; 26. marta izvodi fortifikacijske radove na bušatskom odsijeku; popravlja pontonski splav za prebacivanje trupa ka Bardanjoltu; 27. marta naređuje je opasnoj artiljeriji i haubicama da u toku dva dana zauzmu napadne položaje. Ali 29. marta prima od Vrhovne komande naređenje da obustavi svaku akciju prema Skadru i da povratni Drinsku diviziju II poziva koja je bila na putu ka Bardanjoltu. O svemu ovome obavijestio je Bojović kralja Nikolu. Kraj mu je 30. marta odgovorio:

“Vaš me telegram porazio, da napuštanjem zajedničkih operacija gubimo Skadar, koji za malo dana hoćeše biti naš. Sporazumite se sa brigadirom Vukotićem o daljoj crnogorskoj akciji protiv Skadra”.

Istoga dana general Bojović iz Bušata javlja svojoj Vrhovnoj komandi:

“Ako Crnogorci preduzmu napad na Skadar, ja ću se sa našim trupama nalaziti u vrlo mučnoj i nesnosnoj situaciji, gledajući a ne smejući priteći u pomoć. Spasite me blagovremeno od ovakve situacije, koju ja ne mogu podneti ni naše trupe. Ceo će nas svet i istorija osuditi!”

Na ovo duboko ljudsko reagovanje koje odslikava viteški karakter generala Bojovića i njegove vojske, Vrhovna komanda je 31. marta odgovorila hladno: da za njega važi samo naređenje!

Ovome je 1. aprila dodat brzozjav srpskoga poslanika sa Cetinja, da su Crnogorci odlučili da nastave napad a srpske trupe treba da se povuku: “sa celim ratnim materijalom i topovima. U napadu i uopšte u kakvu akciju protiv Skadra naše trupe apsolutno ne smeju učestvovati”.¹²¹

Serdar Vukotić potvrdio je generalu Bojoviću da su Crnogorci riješili da sami produže operacije oko Skadra. Da bi

¹²¹ Radoslav Rotković, Velika zavjera protiv Crne Gore, Crnogorska izdanja, Podgorica, 2001, str. 363, 364.

crnogorske trupe zaposjele dotadašnje položaje srpskih jedinica bilo je potrebno izvjesno vrijeme.

“Radi toga serdar Janko Vukotić moli komandanta srpskog primorskog odreda generala Petra Bojovića da ne demontira pontonski most, koji je bila napravila srpska vojska preko Drima, kako bi crnogorska vojska u toku dva dana zaposjela istočni front i ubrzala pad Skadra. Bojović nije uslišio tu molbu, već je srpska vojska odmah demontirala most. Crnogorska vojska, uz velike gubitke, morala je preko Skadarskog jezera, uz stalnu borbu, prevesti nove trupe i zauzeti istočne položaje opsade Skadra. Kako je ovaj postupak srpske vojske okarakterisan u Crnoj Gori najbolje pokazuju riječi J. Plamenca, izrečene kasnije, u “Deklaraciji” upućenoj kralju A. Karađorđeviću, 31. januara 1925. godine, a glase: “Ovaj postupak Srbije bolno je ganuo sav narod Crne Gore, a naročito našu herojsku vojsku. Da je ovo izdajstvo učinila Crna Gora prema Srbiji, kao što je učinila Srbija prema Crnoj Gori, bili bi u svakom njenom udžbeniku prikazani i Crna Gora i njen narod i njena vojska, kao najveći izdajnici srpskog naroda”.

Srbiji nije odgovaralo da Crnoj Gori pripadne Skadar (stara zetska prijestonica), jer bi to otežalo ostvarenje dinastičkih planova o pripajanju Crne Gore Srbiji, pa je njena diplomatija više nastojala da Albaniji ne pripadnu neki gradovi u Makedoniji i južnoj Srbiji. Sudbinu Skadra je prepustila samoj Crnoj Gori. Ovo je bio osnovni razlog što je, neposredno pred pad Skadra, srpska vojska napustila istočni položaj oko Skadra, čime je crnogorskoj vojsci otežano zauzimanje tog položaja i produžilo vrijeme do pada Skadra. Bitka za Skadar bila je jedna od najkrvavijih bitaka koje je vodila Crna Gora.”¹²²

Crnogorska vojska oslobodila je Skadar 23. aprila, no združena Evropa, vrhovni arbitar, presuduje drugačije.

“Velike sile sazivaju konferenciju u Londonu. Grej, engleski premijer predsjedava, a tu je i ruski ministar spoljnih poslova Sazonov, koji potpisuje rješenje Velikih sila da se Crnoj Gori oduzme Skadar! S tim je nada u Rusiju izgubljena! Crna Gora ostaje potpuno usamljena. U slučaju otpora Crne Gore-

¹²² Branko Radojičić, Geografija Crne Gore (društvena osnova i religije), DANU, Podgorica, 2002, str. 72.